

KNIHY ZÁHAD

VLADIMÍR LIŠKA

Posvátná
místa
České
republiky

KNIHY ZÁHAD

VLADIMÍR LIŠKA

**Posvátná
místa
České
republiky**

Copyright © Vladimír Liška, 2015
Copyright © ALPRESS, s. r. o.

Všechna práva vyhrazena.

Žádnou část knihy není dovoleno užít
nebo jakýmkoli způsobem reprodukovat bez písemného
souhlasu držitele práv, s výjimkou krátkých citací
nebo odkazů, které tvoří součást kritického hodnocení.

Copyright © Vladimír Liška, 2015

Redakční úprava Miroslav Kozák

Grafická úprava obálky Tomáš Řízek

Elektronické formáty Dagmar Waňkowská

Vydalo nakladatelství Alpress, spol. s r. o., Frýdek-Místek, 2016

shop@alpress.cz

Vydání první

ISBN 978-80-7543-089-2 pdf

MOTTO:

*„Kde není poznání minulosti,
nemůže být víze budoucnosti.“*

L. A. Sabatier

Prolog

Posvátná místa naší vlasti jsou většinou spjatá s bájemi, mýty a legendami nebo s tajemnými jevy či událostmi, jež se zapsaly do dějinné paměti českého národa tak silně, že nebyly nikdy zapomenuty a předávaly se z generace na generaci až do současnosti. Jsou to místa, která proto můžeme označit za nezapomenutelná, neboť jsou spojená s tím, co dodnes považujeme za významné duchovní atributy naší národní existence.

Posvátnost však za každou cenu nemusí být spojována s náboženskou vírou, jak by se dalo z významu tohoto slova usuzovat. Za posvátné je možné považovat i určité historické tradice, v nichž spočívají kořeny české státnosti, nebo i konkrétní lokality, jež tyto tradice odedávna umocňovaly.

Do následujícího souboru takových míst jsem proto vybral právě ta, která svým charakterem odpovídají uvedeným významům. Jde o lokality tvořící velkolepé památníky naší historie stejně jako mystická duchovní centra, z nichž náš lid čerpal energii posilující jeho národní sebevědomí i nevyčerpatelnou motivaci k vlastenectví, jež tvoří jeden z pilířů velikosti a životaschopnosti každého národa bez ohledu na prosazující se současné kosmopolitní vidění světa.

Tato malá exkurze do různých období naší historie snad bude inspirací nejen k tomu, navštívit místa, o nichž je v této knize řeč, ale mohla by zároveň sloužit i k zamyšlení nad tím, jakými překrásnými a podivuhodnými historickými lokalitami se naše vlast pyšní díky odkazu dávno již zaniklých generací našich předků. A na to bychom měli být právem hrdí a tento odkaz pečlivě uchovávat i pro naše potomky.

Kapitola 1

Svatý vrch

Říp

Na začátku historie našeho národa stojí jedna hora, velký kopec či vlastně bývalá sopka, jakých byly v Českém středohoří v období třetihor spousty. Původně to byl hodně strmý čedičový vulkán, vypínající se před více než dvaceti miliony lety nad okolní krajinou do výšky kolem tisíce metrů. Dodnes má značně příkrá úbočí, i když zub času tuto dávno již vyhaslou sopku uhladil a její výška se časem snížila na polovinu. Proměna, která se s touto kdysi dýmající vysokou horou stala, ji sice změnila v mnohem nižší kopec, ten se však nad svým okolím stále vypíná k nebi a je dobře viditelný ze všech stran, neboť ho obeplíná jen mírně zvlněná rovina.

Jméno tohoto kopce Říp (původně „rib“ – „žebro země“) je prý keltského původu, ale to nemusí být nutně pravda, neboť i starogermánské slovo „rip“ neznamenalo nic jiného než „hora“. Říp zřejmě již před tisíciletími budil mezi tehdejšími obyvateli středu české kotliny pozornost, neboť tvořil jakýsi centrální orientační bod, jímž se lidé při svém putování touto krajinou odedávna mohli řídit. A když v průběhu 6. – 7. století došlo k postupnému osidlování Čech slovanskými pohanskými kmeny, stal se Říp jejich posvátnou horou, neboť na poměrně rozsáhlém území vytvářel jakýsi pomyslný střed.

Ale už v pravěku měl Říp zřejmě archoastronomický význam a sloužil jako důležitý krajinný bod k orientaci při určování pohybu a poloh Slunce. Ve vazbě na tento kopec bylo možné měřením polohy slunečního kotouče určovat například letní a zimní slunovraty, což bylo pro pravěké zemědělce důležité nejen z kultovního hlediska, ale i kvůli setí, sklizním a dalším pracím.

Dokládají to i novodobé archeologické průzkumy, během nichž byly objeveny pozoruhodné pravěké archoastronomické objekty. Šlo o kruhové stavby zvané rondely, jejichž stáří se v některých případech klade až někde k 5. – 4. tisíciletí př. n. l. Byly však vybudovány ze dřeva, a proto se po nich dochovaly už jen nepatrné zbytky základů a obranných

příkopů. O jejich účelu se mezi odborníky dosud stále spekuluje, ale soudí se, že měly především rituální a kultovní účel.

Jeden z nich se nacházel i poblíž obce Byseň a právě tento rondel měl zřejmě uvedený archoastronomický význam, neboť na Říp bylo odsud dobře vidět a podle archeologů to bylo ideální místo, odkud bylo možné podle polohy Slunce a vzhledem k neměnné poloze Řípu určovat jednotlivé slunovraty a pomocí toho realizovat příslušné zemědělské činnosti.

K daným výsledkům nemusely sloužit ani matematické výpočty, k tomu stačila znalost primitivní geometrie tvořící spojnice mezi Řípem, Sluncem a případně dalšími zaměřovacími body v krajině. Někteří badatelé soudí, že uvnitř rondelů byly v určitých místech zasazeny kamenné stély (menhiry), s jejichž pomocí bylo možné tyto spojnice nejen přesně určovat, ale zároveň i měřit příslušné polohy Slunce na horizontu ve vazbě na tyto kamenné „zaměřovače“, což nebylo celkem nic složitého.

Prastarou historii Řípu asi už sotva někdy odhalíme, ale docela jistě měl tento kopec kultovní význam i pro pozdější Kelty. Jejich sídliště se totiž nacházela nedaleko odsud (především na Lounsku, Slánsku, Kladensku a Rakovnicku) a Říp byl vidět z daleka. Dokonce není vyloučeno ani to, že některé menhiry, jež Keltové rovněž budovali, měly v souvislosti s Řípem tentýž archoastronomický význam, jaký je dnes přisuzován pravěkým rondelům.

Ale je určitě zvláštní, že po keltském osídlení se na Řípu nic nenašlo, i když na jiných kopcích příslušníci této podivuhodné civilizace stavěli své posvátné okrsky i strážní hradiště a později i některá velká sídliště – oppida. Ale Říp, jak se zdá, byl v tomto směru výjimkou, což u kopce, jenž tvoří tak významnou krajinnou dominantu, je určitě zářezí.

Místní čedičová hornina obsahuje poměrně dost magnetovce, což lze občas pozorovat i na střešce kompasu, která se zde v určitých místech vychyluje jinam, než by za normál-

ních okolností měla. Možná právě kvůli magnetovci byla tato hora považována za nebezpečnou, neboť v bouřkách přitahovala blesky. To mohl být důvod, proč zde Keltové žádné své sídliště nikdy nevybudovali. Žít na vrcholu Řípu prostě představovalo značné riziko, a kdoví, zda ho Keltové dokonce nepovažovali za jedno ze sídel jejich bohů, ať už šlo o boha nebes Taranise, vládce hromu a blesků, či bohyni Matky země. Lapidárně řečeno, Keltové na Řípu možná nic nepostavili z „bezpečnostních důvodů“.

Ale tuto absenci keltských stop na Řípu lze vysvětlit i jinak. Je totiž možné, že na jeho vrcholu před více než dvěma tisíciletími nějaký jejich posvátný okrsek mohl stát. Jak známo, na těchto pohanských kultovních místech se za pozdější křesťanské éry často budovaly kaple a kostely a také na Řípu takový kostel stojí. Je jím románská rotunda sv. Jiří (původně zasvěcená sv. Vojtěchovi), založená kolem roku 1126 českým knížetem Soběslavem I. (vládl v letech 1125–1140) na paměť jeho slavného vítězství nad německým králem Lotharem III. v bitvě u Chlumce. Archeologicky je doloženo, že tato stavba vznikla na místě ještě staršího kostelíku, jenž tu stál už někdy od 10. století. Nejspíš se jednalo o jednoduchou rotundu s kruhovým půdorysem, kterou Soběslav I. pouze přebudoval a rozšířil o další přístavby.

Ve věži dnešního svatojiřského kostelíka jsou dva zvony pocházející z přelomu 15. a 16. století. Uvnitř se nachází Památník českého státu se sochou sv. Jiří z roku 1870 i s novodobou sochou pastýře, jež symbolizuje příchod praotce Čecha a jeho slovanské družiny. A ještě jedna zajímavost stojí za připomenutí. Ve vnitřních kamenných sloupech je uložena hlína z míst památných bitev, například bitvy u Chlumce, husitské bitvy u Ústí nad Labem, bitvy na Dukle a půda z Památníku národního utrpení v Terezíně.

Současná podoba rotundy je však výsledkem rekonstrukce ze 70. let 19. století, která stavbu doplnila novorománským portálem a obloukovitě klenutými okny. Poslední rekonstrukční práce na plášti rotundy zde proběhly v roce 2009.

O skutečném významu, jaký Říp představoval pro slovanské pohany, však nevíme téměř nic. Také tento lid uctíval své vlastní bohy, v jejichž čele stál jako nejmocnější hromovládny Perun metající blesky. Jak už bylo řečeno, právě kolem Řípu se jich při bouřkách vyskytovalo vždy hodně, tento kopec obklopený rovinou prý dodnes blesky doslova přitahuje. Ale když se za pěkného počasí někdo odvážil vystoupit na jeho vrchol, naskytl se mu úchvatný pohled na krajinu, která se rozkládala kolem až do nedozírných dálek k modravým horám a okolní řeky ozářené slunečními paprsky svítily jako roztavené stříbro.

Na žádném jiném místě nebylo možné vidět tolik krásy jako právě odsud. A za teplých letních nocí tu jistě byla i skvělá pozorovatelná pohybu nebeských těles; tehdy ještě nebylo ovzduší zaneřáděné zplodinami a elektromagnetickým či světelným smogem okolních měst a vesnic. Jedno je ale jisté: Slované tuto horu považovali za posvátnou a nakonec z ní učinili mytické místo své kolonizace.

Není proto náhoda, že počátky slovanského osídlování i historie českého národa jsou spjaté právě s Řípem. Tady se mělo uskutečnit osudové rozhodnutí, které zahájilo naši budoucí národní existenci.

Podle jedné z nejstarších dochovaných staročeských pověstí měl právě sem někdy na konci 6. století se svým lidem dorazit bájný praotec Čech (latinsky Boemus), aby zde společně položili základy budoucího osídlení středu české kotliny slovanským kmenem, z něhož – opět podle zmíněné pověsti – povstal budoucí český národ. Náš praotec vystoupil na horu Říp, kde učinil klíčové rozhodnutí. Jeho lid se měl v žírné rovině kolem tohoto kopce usadit, což se také stalo.

Ale je tu jeden háček. Tuto pověst poprvé písemně zaznamenal až počátkem 12. století náš první kronikář Kosmas (1045–1125), a to navíc ještě latinsky, a po něm pak mýtus o příchodu praotce Čecha rozváděli další kronikáři. Takže vlastně ani nevíme, jak je tento mýtus starý. Například kro-

nikář Václav Hájek z Libočan (cca 1490–1553) kladl Čechův příchod k Řípu do roku 644, ale to je zcela vymyšlená datace.

Jednu jistotu však v souvislosti s tímto datem máme, neboť v té době zcela prokazatelně v české kotlině – nebo alespoň v její východní části – vládl kníže Sámo, původem francký kupec, kterého si zdejší i sousední moravské slovanské kmeny zvolily za svého panovníka. Z toho lze také usuzovat, že k příchodu praotce Čecha muselo dojít mnohem dříve, zřejmě už někdy koncem 6. století.

Historická postava knížete Sába navíc bývá některými badateli ztotožňována s bájnou postavou Přemysla Oráče, který – jak víme z jiných staročeských pověstí – vládl jako první český kníže až po praotci Čechovi a jeho nástupci soudci Krokovi. Datace možného příchodu nějakého slovanského kmene pod horu Říp ke konci 6. století se proto skutečně jeví jako věrohodná.

Tak či tak Říp vstupuje do našich nejstarších národních pověstí jako významná lokalita, vlastně jako přírodní rozhledna, odkud měl praotec Čech ničím a nikým nerušený výhled do okolní krajiny, která mu učarovala. A slovanský lid tuto krajinu (Podřipsko), kterou se chystal osídlit, údajně na jeho počest nazval Čechami. Říp se tak stal pomyslným centrálním místem budoucích Čech mnohem dříve než pozdější křesťanská knížecí sídla na Levém Hradci a v Praze, která se však ještě dlouho nepřestala opírat o Podřipsko, jež bylo mnohem hustěji zalidněné než jiné oblasti české kotliny.

Pod mocným vlivem českého národního obrození se hora Říp v druhé polovině 19. století opět dostala do celonárodního povědomí jako jedno z nejposvátnějších míst české státnosti. Zde se konaly i pověstné poutě, na nichž se tehdejší vlastenecká obec, přední čeští politikové i příslušníci vědecké a kulturní elity ve svých projevech vraceli k dávným kulturněhistorickým tradicím českého národa a zároveň propagovali ideje národního sebeurčení, národní rovnoprávnosti, ale i sociální, kulturní a politické požadavky směrem

k tehdejší vládě rakousko-uherské monarchie, jíž jsme byli součástí.

Říp s kostelem sv. Jiří na jeho vrcholu se k velké nelibosti tehdejších rakouských úřadů stal v 19. století významným shromaždištěm českých vlastenců, odkud stále silněji zaznívaly požadavky směřující k obnově někdejší české státnosti ztracené po nešťastně prohrané bělohorské bitvě vzbouřených českých stavů v roce 1620. Také se zde za účasti sociálních demokratů i studentských radikálů konaly tábory lidu volající po zlepšení sociálních poměrů dělnictva, které tenkrát většinou žilo v chudobě.

V roce 1868 zde také byl vyzvednut a do Prahy slavnostně dopraven jeden ze základních kamenů Národního divadla. Do české metropole ho přivezli za doprovodu 300 jezdců a v průvodu krojovaných družiček s květinami. V listopadu roku 1918 byl na Řípu slaven konec první světové války i vznik samostatného československého státu.

Až do roku 1875 byl tento kopec bez porostu, ale pak ho celý pokryl les složený převážně z dubů a habrů, které tu tehdy byly vysazeny. Při úpatí Řípu vyvěrají tři prameny, z nichž ten východní byl již v minulosti považován za léčivý. A budete-li mít štěstí, můžete zde spatřit i našeho největšího brouka – roháče obecného.

V současnosti jsou řípské národopisné tradice z 19. století každoročně ožívány nejen proslulými poutěmi na svátek sv. Jiří (24. dubna), ale i pochody a shromážděními pořádanými nejrůznějšími organizacemi. Tento kopec i se svatojiřskou rotundou patří již dlouhá desetiletí mezi národní kulturní památky, což je pocta, která této prastaré lokalitě, s níž je podle staročeských pověstí spjatý vznik českého národa, právem náleží.

Při zvláště dobrém počasí lze z vyhlídek na temeni Řípu dohlédnout až k Ještědu, Krkonoším, k pražským věžím Chrámu sv. Víta a Petřina, Českému středohoří, Krušným horám... můžete odsud vidět až celou třetinu Čech, což odjinud možné není. Je tedy dost důvodů, proč právě Říp vrostl

do našeho národního povědomí jako jedna z nejposvátnějších lokalit na našem území.

Kapitola 2

Zmizelý svět dávné pevnosti

Budeč

Staroslovanské hradiště na Budči, ležící na ploše kolem 22 hektarů u Zákolan, je proslulé především tím, že právě tady měla v 10. století stávat nejstarší církevní křesťanská škola v Čechách. I když škola na akropoli tohoto hradiště je v tomto případě výraz poněkud nadnesený, ačkoli střediskem raně křesťanské vzdělanosti po jistý čas zřejmě Budeč byla, vždyť podle dochovaných legend tu měl jako chlapec studovat i budoucí český kníže a náš národní světec svatý Václav (vládl cca v letech 923–935). Na Budči se vzdělával ve čtení, psaní a počítání, tedy v základním středověkém triviu, avšak součástí jeho výuky nepochybně byla i křesťanská věrouka.

Sv. Václav tu také studoval slovanské písmo a latinu. Tato informace vyplývá i z tzv. *První staroslověnské legendy o sv. Václavu*, která byla sepsána už někdy ve 40. letech 10. století a kde se praví, že Václavův otec kníže Vratislav poslal svého syna Václava na Budeč, aby se tam vzdělával v latinských knihách. Jiná slovanská legenda, *Ge, nyní*, tzv. *Vostokovská legenda*, v charvátsko-hlaholském znění, o Václavovi říká: „Naučil se pak písmu slovanskému i latinskému.“

Také latinská legenda *Crescente fide* z 10. století potvrzuje, že Václav na Budči studoval u jistého kněze Ucenuse, což později potvrzovala i tzv. *Druhá staroslověnská legenda o sv. Václavovi*, pocházející z počátku 11. století. Pozdější kronikář Václav Hájek z Libočan dokonce tvrdil, že budoucí český kníže a světec na Budči ministroval při mších. Toto hradiště lze proto v raně křesťanské éře považovat za významné sakrální místo, vždyť právě tady kníže Václav I. nabytí vědomostí důležitých pro jeho budoucí panovnické poslání.

Ale o významu Budče svědčí i něco jiného. První historicky doložený český panovník Bořivoj I. nechal vystavět první dva křesťanské kostelíky v někdejšímu centru knížecí moci na Levém Hradci a na Pražském hradě, kam z Levého Hradce později přesídlil. Jeho syn a nástupce kníže Spytihněv pak nechal třetí kostelík (resp. rotundu), zasvěcený sv.

Petrovi, vybudovat právě na Budči (dnes rotunda sv. Petra a Pavla).

Také zde stával další kostelík, a sice kostel Narození Panny Marie s obdélníkovým půdorysem, který tu podle dochované legendy nechala postavit Václavova matka kněžna Drahomíra (vládla cca v letech 921–923). Z něj však zbyly už jen základy a v jeho okolí byl starý hřbitov, kde archeologové objevili asi 70 hrobů. Kostelík byl dlouhý jen šest metrů a široký čtyři metry, s podkovovitou apsidou, šlo tedy o poměrně malou stavbu. Byl zrušen za panování císaře Josefa II. v roce 1785 a po nějakém čase zbořen. Kámen z jeho ruin byl poté použit k výstavbě zdi hřbitova, jenž tu byl založen v roce 1836 a nachází se u rotundy sv. Petra a Pavla.

Kněžna Drahomíra na Budči dokonce i nějaký čas žila. Jedna z pověstí říká, že když se její syn Václav I. kolem roku 923 ujal moci, donutil ji z Prahy odejít právě sem. Snad to měl být trest za vraždu Václavovy babičky svaté Ludmily, kterou Drahomíra podle církevních legend zosnovala, ale možná se jednalo jenom o preventivní opatření, aby se ambiciózní Václavova matka nechtěla opět ujmout vlády, kterou po ní její starší syn převzal.

Ale je také možné, že Budeč byla Drahomířiným věnným sídlem, vždyť i pozdější české královny měly nad tímto opevněným místem svůj patronát. To by ovšem mohlo znamenat, že po Václavově nástupu na český knížecí stolec sem Drahomíra nebyla vyhnána, ale pouze se na Budeč dobrovolně přestěhovala.

Vedle uvedených dvou románských kostelíků zde určitě stávaly i další budovy sloužící knížecí rodině i kněžím jako příbytky. Archeologové hovoří minimálně o dvou dvorcích. Byly patrně dřevěné, a proto se z nich vůbec nic nedochovalo. Dá se však předpokládat, že se tato dřevěná stavení nacházela v blízkosti obou kostelíků, i když o tom, jak tyto stavby vypadaly, můžeme jen spekulovat. Jejich součástí jistě byl i poněkud honosnější knížecí příbytek, ale i to je jen

dohad. Vzhledem k významu tohoto hradiště se však tady takové knížecí sídlo dá předpokládat.

Budečské hradiště bylo osídleno již v pohanských časech, možná už někdy počátkem 7. století. Potvrzují to archeologické nálezy uvnitř rozsáhlého pohřebiště ležícího mimo areál hradiště v místech, kde se dnes říká Na Týništi. Staročeské pověsti dokonce tvrdí, že zde žili i někteří bájní čeští vládcové (soudce Krok, kněžna Libuše, kníže Přemysl Oráč a snad i někteří jejich další nástupci).

Původní hradbu širokou sedm a vysokou čtyři až šest metrů zničil rozsáhlý požár, ale pak bylo postaveno ještě silnější opevnění, místy široké až kolem třinácti metrů. Jeho součástí zřejmě byly i strážní věže, i když byly objeveny jen zbytky jedné z nich. To svědčí o tom, že Budeč měla pevnostní charakter a pravděpodobně chránila území prvních českých vládců od severozápadu před sousedním slovanským kmenem Lučanů, jenž patřil k mocenským konkurenům Čechů.

Na Budči byl také objeven v prostoru Na Týništi masový hrob asi šedesáti mužů, kteří byli prokazatelně zavražděni. Jejich těla byla do hrobu naházena bez ladu a skladu a kosterní pozůstatky nesly stopy po krutém násilí. Soudě podle krčních obratlů, byly nalezené lebky násilně odděleny od trupu a kosti dolních i horních končetin měly mnohačetná a hluboká sečná poranění. Téměř to vypadá, že se jednalo o oběti nějakého masakru, možná pobitých válečníků, kteří se budečské hradiště snažili dobýt a padli do zajetí.

Tento hrob je záhadou i výjimkou mezi ostatními a rozhodně nešlo o kultovní místo posledního odpočinku mrtvých. Nelze vyloučit ani to, že se mohlo jednat o masovou rituální oběť. Ale archeologové se nakonec shodli v tom, že tento zvláštní hrob, či spíše pohřební jáma pochází z 9. století nebo z počátku 10. století. V této souvislosti se objevila i hypotéza, že by mohlo jít o oběti nějaké čistky mezi tehdejším osazenstvem hradiště a že by tento masakr mohl souviset s převratem, jenž nastal po zavraždění knížete Václava I.

Možná šlo o křesťanské kněze, vojáky nebo o další Václavovy přívržence, kteří zde žili.

Ale tento záhadný hrob je možná i jedním z pozůstatků války mezi Čechy a Lučany, o níž hovoří i stará pověst, která ji klade někam do první poloviny 9. století, kdy v čele českého kmene stál bájný kníže Neklan. Podle této pověsti byl nucen čelit lucké invazi, kterou nakonec úspěšně odrazil a poté Lucko dobyl. Uvedený hrob je možná pohřební jáma Lučanů, kteří zde byli zajati a poté popraveni.

Podle historiků však bylo Lucko trvale připojeno k držávám českých Přemyslovců patrně až za panování knížete Boleslava I. (vládl v letech 935–972), tedy po smrti knížete Václava I. Ale ať už došlo k lucké válce kdykoli, rozhodující bitva Čechů s Lučany se podle dochované pověsti odehrála v prostoru mezi Budčí a Levým Hradcem, takže v této válce hrálo i budečské hradiště důležitou roli vojenského opěrného bodu, který se Lučané určitě pokoušeli zničit.

Ovšem pravděpodobně i tady – podobně jako u Levého Hradce – byly lucké vojenské oddíly odraženy a nakonec odsouzeny ke konečné porážce. Přemyslovská knížata tím rozšířila své državy o území následně dobytého Lucka, i když proces sjednocování raně středověkého českého státu byl dovršen až za vlády knížete Boleslava II. (vládl v letech 972–999) vyvražděním konkurenčního východočeského knížecího rodu Slavníkovců v roce 995.

Budečské hradiště sehrávalo významnou roli knížecí pevnosti zřejmě delší dobu, aby se pak v 10. století v Čechách stalo i křesťanským sakrálním centrem raně středověké vzdělanosti. Dá se totiž předpokládat, že se zde křesťanské výuky vedle budoucího knížete Václava I. účastnili i další příslušníci českých aristokratických rodů, i když později byla již dávána přednost vzdělání v cizině, především v sousední německé říši.

Kolem původní rotundy sv. Petra, založené někdy po roce 895, se již od začátku nacházel hřbitov, kde archeologové objevili šestapadesát velice starodávných hrobů. V někte-

rých z nich byly nalezeny kovové knoflíky (tzv. gombíky), náušnice nebo ostruhy, ale prokazatelně šlo o hroby křesťanské, neboť zde nebyly objeveny ani žádné milodary, ani protivampyrstické zásahy, jež bývají typické pro pohanská pohřebiště. Dochované zbytky tohoto dávného pohřebiště zřejmě pocházely z 10. století.

Rotunda sv. Petra a Pavla na Budči je nejstarší a dodnes funkční sakrální stavba v Čechách. Měla kruhový půdorys o průměru kolem osmi metrů a její zdivo je dodnes většinou původní. Hranolová věž na severní straně byla přistavena ve 12. století a uvnitř se dochovala kamenná renesanční kazatelna s datem 1585. Přístavba sakristie pochází z roku 1663.

Ale 2. srpna roku 1876 celou budovu i vnitřní výzdobu poškodil mohutný požár, takže současná výzdoba včetně hlavního oltáře je novodobá. Tento oltář vytvořil v letech 1926–1927 řezbář František Vavřich a v jeho středu je krucifix z konce 16. století.

Ve 40. letech 19. století se tradice Budče jako místa české raně křesťanské vzdělanosti stala pro pedagoga a národního buditele Karla Slavoje Amerlinga inspirací k založení první české průmyslové školy Budeč na Novém Městě pražském. Tento název pak převzala i řada českých učitelských vzdělávacích spolků. Na hřbitově u rotundy sv. Petra a Pavla byl Karel Slavoj Amerling i se svou manželkou Svatavou nakonec pohřben a spočívají zde i ostatky významného českého historika Otty Urbana.

V průběhu 20. století se Budeč stala významným katolickým poutním místem a v roce 1939 se zdejší Národní pouť stala místem, kde její účastníci manifestovali proti nacistické okupaci českých zemí. V roce 1962 byl areál budečského hradiště prohlášen národní kulturní památkou. Dnes se hlavní pouti konají dvakrát ročně: koncem června na svátek patronů sv. Petra a Pavla a koncem září, kdy se zde na počest svátku sv. Václava koná Národní svatováclavská pouť.

V roce 2011 došlo na území nedalekého Zákolanského potoka k vyhlášení přírodního parku, jehož součástí se stalo

i okolí Budče. Tímto novodobým zařazením mezi významné přírodní lokality byl někdejší historický význam tohoto prastarého hradiště ještě více zvýrazněn a Budeč se právem řadí mezi ta posvátná místa naší vlasti, kde se dávná minulost trvale propojila se současností.

Kapitola 3

Strom knížete Oldřicha

Peruc